

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ โดยพิจารณาแต่ละขั้นตอน หรือกระบวนการใดที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรค และหากจะมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือวิธีการในการดำเนินงานจะปรับเปลี่ยนในขั้นตอนใด เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้นกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรคได้ โดยนำผลที่ได้จากการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในพื้นที่ต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ความสำคัญของข้อมูลที่มีผลต่อการดำเนินงาน

ผู้ป่วยวัณโรคที่ไม่ได้รับดูแลเอาใจใส่จากญาติพี่น้องและคนรอบข้างนั้น จะส่งผลต่อการรักษาวัณโรค ทำให้มีอัตราการหายจากโรคที่ต่ำ อัตราการขาดยา และอัตราการตายสูง การนำเสนอปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ชุมชนทราบถึงสภาพปัญหา ความสำคัญ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันในการป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคในชุมชน จะเห็นได้ว่า การที่สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลที่มีผลต่อสมาชิกในชุมชนแล้ว ก็จะทำให้สมาชิกในชุมชน หรือผู้นำชุมชนมองเห็นถึงสภาพของปัญหาและร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งในกระบวนการนี้จำเป็นจะต้องรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำไปปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน นโยบายที่ได้รับจากภาครัฐและแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อรุณี กาพย์ไชย (2545) ได้ศึกษาเรื่อง บริบททางสังคม วัฒนธรรมที่กำหนดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพระดับครอบครัวและชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของบุคคลในครอบครัวและชุมชน ได้แก่ การศึกษา อาชีพ การบริหารส่วนท้องถิ่น สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้และการจัดกลาทางสังคม

2. การดำเนินงานต้องสอดคล้องกับบริบทชุมชน

การดำเนินกิจกรรมในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรค ที่ต้องอาศัยการยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการในครั้งนี้ และขึ้นอยู่กับต้นทุนของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม กล่าวคือ มีกลุ่ม อสม. และผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งในการดำเนินงานด้านสุขภาพให้กับสมาชิกในชุมชน สอดคล้องกับ อรุณี กาพย์ไชย (2545) ได้ศึกษาเรื่อง บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่กำหนดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพพระดัดครอบครัวและชุมชน ผลการวิจัยพบว่า บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่กำหนดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพพระดัดครอบครัวและชุมชน และสอดคล้องกับ สุพิศ สุตราละ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่พร้อมและต้องการมีส่วนร่วมในเรื่องการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากร ได้รับทราบถึงความสำคัญของธรรมนูญโรงเรียน การสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ ได้ปฏิบัติงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเอกสารอื่นๆ เช่น นโยบายของกรมสามัญศึกษา การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของโรงเรียน ในกิจกรรมที่ไม่พร้อม แต่ต้องการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ได้แก่การสร้าง ความเข้าใจแก่บุคลากรเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การจัดเตรียมสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อการวางแผน

3. ต้นทุนความสำเร็จของการดำเนินงาน

การพัฒนากระบวนการในการดำเนินงานในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมแนวทางการดำเนินงานวัณโรค การเป็นที่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา ของภาครัฐ รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยวัณโรค มีความรู้และพัฒนาความสามารถ ต่อยอดความคิดในการดำเนินงานป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อวัณโรคในพื้นที่ ดังข้อเสนอแนะของ ณัทกร พงศ์พิเรเดช (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อป้องกันการติดเชื้อต่อความรู้และการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคของบุคลากรสุขภาพคลินิก วัณโรค โรงพยาบาลศรีสะเกษ พบว่า การส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์ได้ผลในการเพิ่มความรู้และการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรค ของบุคลากรสุขภาพคลินิกวัณโรค โรงพยาบาลศรีสะเกษ คลินิกวัณโรคแห่งอื่นควรนำแนวทางการส่งเสริมฯ ไปใช้ และควรหากลยุทธ์อื่นๆ ที่จะส่งเสริมการปฏิบัติในกิจกรรมที่ยังไม่มีการเพิ่มขึ้นของการปฏิบัติ และ สมศรี ธรรมโม (2544) ศึกษาผลของการพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายต่อความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอด จำนวน 30 ราย ผลการศึกษาพบว่า คะแนนความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดหลัง

ได้รับการพยาบาลตามทฤษฎี ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายสูงกว่าก่อนได้รับการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และคะแนนความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดในกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติไม่แตกต่างกัน จากผลการ ศึกษาจะเห็นได้ว่าการพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ ทางสุขภาพสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมผู้ป่วยวัณโรคปอดให้มีความร่วมมือในการดูแลสุขภาพ

4. การพัฒนาปรับปรุงบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม

การดำเนินงานด้านการป้องกันวัณโรค จำเป็นจะต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ ที่ได้ถูกกำหนดมาจากหน่วยงานภาครัฐ จึงมีการปรับปรุงบทบาทบางส่วนเนื่องมาจากที่ ภาครัฐกำหนดเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้น ซึ่งเจ้าหน้าที่จากภาครัฐจะมีบทบาทในด้านการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน และเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน ต่างกับงานวิจัยของ รัฐประกรณ์ พวงเงินมาก (2544) พบว่า ผลการรักษาหายคิดเป็นร้อยละ 44.00 มีความสัมพันธ์กับ ผลการรักษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ความร่วมมือของผู้ป่วย และการให้กำลังใจของพี่เลี้ยง เมื่อควบคุมอิทธิพลของปัจจัยที่พบว่า ผู้ป่วยที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำทุกขั้นตอน มีโอกาสหายจากวัณโรคน้อยกว่าผู้ที่ปฏิบัติตามคำแนะนำทุกขั้นตอน และชี้ให้เห็นว่า ความร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษา ดังนั้นควรเน้นการสร้าง ความเข้าใจ และความตระหนักแก่ผู้ป่วยวัณโรคให้เห็นความสำคัญต่อการรักษาแบบระบบยาระยะสั้นแบบมีพี่เลี้ยง เพื่อให้มีการปรับตัวได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนตามแผนการรักษา อันจะส่งผลให้อัตราการรักษาหายสูงขึ้น คือ การที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินการด้านป้องกันการแพร่กระจายของ วัณโรค ย่อมมาจากการที่สมาชิกของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานทุกๆ ส่วน ไม่ว่าจะเป็น ในส่วนของการจัดทำแผนงาน การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การหาแหล่งทุนในการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่

5. ผู้นำชุมชนร่วมใจแก้ปัญหา

การที่ผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ โดยการที่ขอม เข้าร่วมในการตรวจค้นหาและคัดกรองวัณโรคในชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าวัณโรค ไม่ใช่โรคที่น่ากลัวแต่อย่างใด ซึ่งทำให้สมาชิกในชุมชนได้ให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว อีกทั้งยังมีการร่วมลงนามในข้อตกลง เพื่อให้การดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังป้องกันชุมชน ให้ปลอดภัยจากวัณโรคดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรพล ไคร์วานิช (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาของกรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จำนวน 74 คน พบว่า ความพร้อมในการมี

ส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาด้านเศรษฐกิจ ผู้เข้าประชุม ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่พร้อมในด้านการเงินและงบประมาณ ด้านอำนาจหน้าที่ มีความพร้อมเพราะรู้และเข้าใจในอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการทำงานเป็นอย่างดีด้านการเสียสละเวลามาทำงาน ส่วนใหญ่เห็นว่าพร้อมเพราะให้ความร่วมมือแก่สถานศึกษาทุกครั้งเมื่อมีกิจกรรม และด้านการแสวงหาคน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการ เห็นว่าพร้อมเพราะกรรมการทุกคนช่วยกันแสวงหาคน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการวางแผนร่วมกับโรงเรียนอยู่แล้ว

การดำเนินงานในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค พบว่า การดำเนินงานจำเป็นจะต้องอาศัยกระบวนการในการดำเนินงานดังกล่าวทั้ง 5 ขั้นตอน โดยจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้ จะเห็นได้ว่าเมื่อชุมชนได้ทราบถึงปัญหาและมีความต้องการในการแก้ไขปัญหา ก็จะทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั่นๆ อีกทั้งการมองหาต้นทุนความสำเร็จในการดำเนินงานต่างๆของชุมชนโดยมีกลุ่ม อสม. เป็นแรงขับเคลื่อน เพื่อที่จะได้ทำการพัฒนาต่อยอดให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อีกทั้งความพร้อมในการสนับสนุนกิจกรรมด้านสุขภาพของผู้นำชุมชนก็ยิ่งทำให้กระบวนการในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรคประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและการนำผลการศึกษาไปใช้

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ดังนี้

1. นำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์ เพื่อร่วมมองหาปัญหาจากการดำเนินงาน และแนวทางการแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่
2. มองหาคณะทำงานที่มีแนวความคิดในการห่วงใยสุขภาพประชาชน มีความรับผิดชอบ และมีใจรักในการบริการ
3. พัฒนาองค์ความรู้ที่ได้อย่างต่อเนื่อง และคอยเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ควรจะเร็วในการเข้าประสานความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาให้พื้นที่ทันที
4. จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานภายในและภายนอกพื้นที่ตนเอง และมีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องจากทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมในชุมชน
2. ควรศึกษาถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการรับรู้เรื่องวัณโรคของสมาชิกในชุมชน